DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-670-9-65

ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 6 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРАКТИЦІ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ

Ярема Олена Олегівна
студентка 2 курсу факультету міжнародних відносин,
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

Основна місія ВАКС полягає у здійсненні правосуддя на засадах верховенства права у кримінальних провадженнях щодо корупційних та пов'язаних із ними злочинів, забезпечення кожному права на справедливий суд та повагу до прав і свобод людини. Відповідно до вищесказаного, основними орієнтирами при здійсненні ефективного та справедливого правосуддя з урахуванням права людини на свободу та особисту недоторканність виступають статті 5 і 6 ЄКПЛ, що безпосередньо реалізують надані гарантії [1]. Оскільки юрисдикція ВАКС поширюється на кримінальне, цивільне та адміністративне судочинство, то важливим елементом при розгляді справ є право власності. Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції гарантує захист даного права та допомагає Суду реально оцінити пропорційність втручання держави в майнові права особи [2].

Статистичні дані діяльності ВАКС свідчать про стрімке зростання навантаження на інституцію, що вимагає послідовного дотримання як національних, так і європейських стандартів. Зростання кількості обвинувачених вимагає від суддів ВАКС не тільки вчасного та справедливого розгляду справ, а й забезпечення права на свободу та особисту недоторканність у разі порушень процесуальних процедур розгляду справ, що гарантується статтею 5 Конвенції [1].

Аналіз здійснення судочинства ВАКС свідчить про поширеність кримінальних правопорушень. Найбільш вагомими з яких є злочини у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, а також злочини проти власності [3]. При здійсненні правосуддя у даних справах суд повинен опиратись не тільки на класичні корупційні статті національного законодавства, а й на статтю 1 Першого протоколу до ЄКПЛ, який надає гарантії захисту права власності [2]. Особливо актуальним відсиланням на дане право є питання при вирішенні справ арешту майна, цивільної конфіскації необґрунтованих активів або спецконфіскації. Важливим елементом при розгляді вищезгаданих справ виступає прецедентна практика ЄСПЛ щодо

тривалого втручання держави у майнові права громадян та відповідність пропорційності втручання суспільним інтересам.

Яскравим віднсоно недавнім прикладом винесення виправдального вироку є справа № 991/2142/25 щодо колишнього першого заступника голови Дніпропетровської обласної державної військової адміністрації [4]. Посадовця було обвинувачено за ч. 4 ст. 368 КК України, що передбачає прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою в особливо великому розмірі [5]. При розгляді справи ВАКС апелює на статтю 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, де закріплено, що кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку [1]. У національному законодавсті суд посилається на статтю 62 КУ, відповідні положення якої гарантують, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [6]. ВАКС також посилається на практику ЄСПЛ, а саме на рішення у справі «Barbera, Messegue and Jabardo v. Spain». У п. 77 рішення ЄСПЛ зазначив, що принцип презумпції невинуватості вимагає, щоб судді, виконуючи свої обов'язки, не розпочинали розгляд справи з упередженої думки, що підсудний вчинив злочин, який йому ставиться в вину; обов`язок доказування лежить на обвинуваченні, і будь-який сумнів має тлумачитися на користь підсудного [7]. При розгляді справи ВАКС також звертається до критеріїв, вироблених ЄСПЛ, задля відмежування провокації від допустимої поведінки правоохоронних органів. Відповідно до практики ЄСПЛ захист від провокації обов`язково передбачає, що обвинувачений визнає вчинення ним інкримінованих дій, але стверджує, що вчинив їх унаслідок незаконного підбурювання з боку працівників правоохоронного органу. Тому, заперечення особою вчинення злочину одночасно з її заявою про провокацію цього злочину вважається непослідовними і не підпадає під категорію «справ про провокацію злочину». ВАКС зазначив, що обвинувачення не може ґрунтуватися на припущеннях чи непрямих свідченнях, а обов'язок доведення вини лежить на державі. Суд дійшов висновку, що винуватість підсудного у вчиненні кримінального правопорушення не доведено. Дане рішення суду показало реальну, а не декларативну дію статті 6 ЄКПЛ, що гарантує право кожної особи на справедливий суд.

Отже, підсумовуючи можна зазначити, що імплементація стандартів ЄКПЛ у судову практику ВАКС є складним та тривалим процесом, який вимагає високого рівня кваліфікації суддів задля легітимного розгляду справи. Натомість сприяння держави в імплементації положень у

процесуальні дії компетентних органів виступає ключовим елементом реалізації здійснення ефективного правосуддя та забезпечення основоположних прав та свобод людини.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: міжнар. док. від 04.11.1950 / Рада Європи. Урядовий кур'єр. 2010. 17 листоп. № 215.
2. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20.03.1952. *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text (дата звернення: 08.06.2026).
3. Аналіз здійснення судочинства Вищим антикорупційним судом у 2025 році (як судом першої інстанції) / Вищий антикорупційний суд. Київ, 2026. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/statistics/analyses/justice_2025_.pdf (дата звернення: 10.09.2026).
4. Вирок Вищого антикорупційного суду від 11 лютого 2026 року у справі № 991/2142/25 (провадження № 1-кп/991/32/25). *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/133981394 (дата звернення: 13.09.2026).
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 13.09.2026).
6. Конституція України : Закон від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 13.09.2026).
7. Case of Barberà, Messegué and Jabardo v. Spain : Judgment of the European Court of Human Rights of 06 December 1988 (Application № 10590/83). *HUDOC: database of the European Court of Human Rights*. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57429%22%5D%7D (дата звернення: 14.09.2026).